نووسینی : رؤوف توفیق
وەرگێرانی : ڕوشنبیری نوێ

پاش ئەوەی بوونی زنجی یەکان لەناو کۆمەڵی ئەمریکادا وەك شتێکی سرۆشتی ی لیٚهاتەوە . مەسەلەی دەرکەوتنیان لە سینەماو تەلەفزیۆنیشدا سیمایەکی سرۆشتی ی وەرگرت . .

بەلاٚم ئەوەی بیەویٚ لە کەسایەتی ئەم زنجی یانە لەرووی هونەری یەوە کەمێك وردبێتەوە ئەوەی بۆ روون دەبێتەوە کە ئەم جۆرە دەرکەوتنانە هیچ شتێك لە مەسەلەکەدا ناگۆرن ، تەنیا هەندیٚ رۆلٚی ئاسانو بیٚکەلٚكو بیٚسوود نەبیٚ . . بەلاٚم مەسەلەی سوور بوون لەسەر پێشکەش کردنی ئەم شتە تەنیا بۆ دلٚدانەوەی ئەو ژمارە یەکجار زۆرە لەو زنجی یانە نەبیٚ کە بە بەردەوامی رووئەکەنە سینەماکانەوە . . ئەوانەی کە پاشاکانی سینەما لە ولاٚتی ئەمریکادا دانیان بەوە ناوە کە لەبەر زۆریەتی ئەم بینەرە رەشانەدا پێویست بە دروستکردنی هەندیٚ فیلمی تایبەت بە رەشەکان کراوە . . . زنجی یەکان دەریان بهێننو هەر خۆشیان چیرۆکەکانیان بنوێننو هەتا بابەتەکانیشیان پێویستە پیۆەندی یەکەی بەوانەوە بیٚ . .

بەم جورە . قۆناغی حەفتاکان بەم دانپیانانە ئاشکرایە کۆتایی پیٚهاتەوە . . ئەمە لەپاش سەفەرێکی دوورو درێژ کە بەیدابوونی سینەمای بیٚدەنٚ دەستی پیٚکرد . .

ئەم سەفەرە ، سەفەرێکی خۆشو ناخۆش بوو . . پڕ لە گاڵتە پیٚکردنو چەوسانەوەو توندوتیژی لەلایەن پێست سپی یەکانەوە بوو . . لەلایەن پێست رەشەکانیشەوە بەرگری لەخۆ کردنو نارەزایی پیشاندانو هەولٚدان بۆ دامەزراندنی بوونو سەلماندنی شەرەفو کەرامەت بوو . .

لەنێوان رەشو سپی لە قولاٚیی کۆمەلیٚ ئەمریکادا شەرێکی بەتینو بەهێز بووو بە فێلٚو مەکرو درندەیی لەسەر شاشەدا رەنگی دایەوە . .

ئیستاکەش لەتوانای پیاوی سپی دا نەما چاو لە واقیعە راستەقینەکە دابپۆشیٚ . . . رەشەکان وایانی لیٚهاتەوە

بنه بناغەیەکی بەرهەمدارو لە ئابووری ئەمریکادا بە شێوەیەکی ئاشکرا ڕۆڵی خۆیان بینن‌و گەورەترین پلەو شوێنیان وەرگرت‌و گەیشتە ئەو ئەرکانەی کە پێوەندی‌یەکی زۆریان بە ڕامیاری ئەمریکاوەیە . . بەڵام هەتا ئەمڕۆکە هەندێ لەو پیاوە سپی‌یانە هەن کە بەو مێشکە کۆنە ئەژین‌و بیرئەکەنەوەو دژ بەوە ئەوەستن کە ڕەش‌و سپی وەك یەك بن ، چونکە لایان وایە ڕەش پلەی کەمترەو هەرچەندە ڕۆڵەی ئەم نیشتمانەیە بەڵام ئەبێ نزمتر بێ‌و لە پلەی دووەمدایە . .

هەندێکی تریش لەو پیاوە سپی‌یانە ئەوە ئەدەن لە ڕەشەکان نزیك‌بینەوە ، ئەوەش لە ئەنجامی هەست بە تاوان‌و گوناه کردن‌دایە . . . کۆمەڵی سێ‌یەمیش بە توندی دژ بەوە ئەوەستن‌و ئەڵێن : ئێمە هەست بە هیچ تاوانێك ناکەین بەڵکو ڕەشەکانن کە هەست بە گرێی چەوسانەوە ئەکەن . .

مەسەلە دەروونی‌یەکەش هەتا ئێستاکە کپ‌و هێمن نەبووەتەوە . . باشترین بەڵگەش بۆ ئەم مەسەلەیە ئەو سەرسوورمان‌و بەزەی‌یەیە کە بەهۆی پێشکەش‌کردن‌و پیشاندانی فیلمی (ڕەگو ڕیشە) لە ئەمریکاو ئەوروپا وەدەرکەوت . . .

بینەرانی تەلەفزیۆن دۆزینەوەی دراوسێە ڕەشەکانیان دوبارەکردەوە . . یان ئەوەیان بۆ ساغ‌بووەوە کە هەندێ جار پێویستی‌یان بەوە ئەبێ بیر لە کردەوەی باوك‌و باپیرانیان بکەنەوە . . ئەوانەی دانشتوانی ئەفریقیایان لە ماڵ‌و نیشتمانەکەیان‌دا ڕفاندن‌و لە بازاری کڕین‌و فرۆشتن‌دا وەك شت‌ومەك فرۆشران . . ئەو کردەوەیە کە بوو بەهۆی پەیداکردنی ئازاری دەروونی‌ی مرۆڤایەتی ، ئەو ئازاردانە کە بەهۆی جیاوازی ڕەنگەوە هاتەکایەوە . .

ئەوەتە بەشی دووەمی فیلمی (ڕەگو ڕیشە) لە ڕێگەی پێشکەش‌کردن‌دایە بە مەبەستی ئەوەی پەرەو خۆشی بە سۆزی مرۆڤایەتی ببەخشێ‌و چەند شتێکی‌یش دەربارەی ئەم تراژیدیایە مرۆڤایەتی‌یە پێشکەش‌بکات .

قۆناغی سینەمای بێدەنگ:

زنجی‌یەکان لە فیلمە سەرەتاکانی ئەمریکادا وەدەرکەوتن‌و بەتایبەتی لەو فیلمانەی کە (تۆماس ئەدیسۆن) پێشکەش‌و توماری ئەکردن . .

مێژووی سینەما ئەوەی دەرخستووەتەوە کە زنجی‌یەکان لەم فیلمانەدا ڕۆڵیان بینیوە : (سێ پیاوە سەماکەرەکان — ١٨٩٤ و(سەمای زنجی‌یەکان — ١٨٩٥)و (سەماکەرە زنجی‌یەکە — ١٨٩٧) .

لەو ماوەیەدا کۆمەڵێکی تری سەر بە سینەما هاتە پێشەوەو منافەسەی فیلمەکانی (تۆماس ئەدیسون) ی کردو هەمان ڕێبازی گرتەبەرو هەوڵێکی یەکجار بێوچانی بۆ ئەوە کەڵك‌و سود لە زنجی‌یەکان لە فیلمە بێدەنگەکاندا وەربگری‌و فیلمێکی بەناوی (سەمای ڕەش — ١٨٩٧)دا پێشکەش‌کرد .

ئەوەی ئاشکرایە ئەو جۆرە فیلمانە وەك دۆزینەوەیەکی کورت وابوون‌و ڕێگەیان بۆ ئەم داهێنانە گەورەیە خۆش‌ئەکرد . . ئەم جۆرە فیلمانە چوارچێوەیەکی درامی‌ی سنووردداریان نەبووو هەتا زنجی‌یەکانیش بگرە هیچ جۆرە ڕۆڵێکی دیاری‌یان تێدا نەبوو جگە لە دەرخستنی هەندێ سەماو هەڵپەرکەی تایبەتی . .

لە کتێبێکدا لەم دوایی‌یە لەلایەن (جیم بینیس)ە وە دەربارەی ڕەشەکان بڵاوکراوەتەوە دەربارەی ئەم قۆناغە ئەوە دەڵێ :

(فیلمە زنجی‌یەکان لە سەرەتادا بەکەڵك‌و بەسوود بوون . نەك تەنیا لەلایەن شێوە گاڵبەجاری‌یەکانیایەوە بەڵکو لە لایەنە پێناسینەکانیانەوە کە ئەمە شتێکی زۆر گرنگە .) . . بێگومان ئەوەی دانەرەکە مەبەستی‌یەتی پێناسینیان لەسەر ئەرزی ئەمریکادا . . ئێمە ناتوانین گرنگی‌یەکی ئەوتۆ بەو سەرەتایە بدەین ،

یان وای لێ بکەین لە چوارچێوەی رۆڵی زنجییەکان لە سینەمای ئەمریکاییدا بژمێرێت . . چونکە ئەو سەرەتایە تەنیا تاقیکردنەوەیەکە بۆ ئەم جۆرە هونەرە . . بەڵام شانبەشانی پەرەسەندنی سینەماسازیو لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا فیلمی وەها دەرکەوت زنجییەکان بتوانن رۆڵی تیادا بنوێنن . . بەڵام بەداخەوە زۆربەی ئەو رۆڵانە هەوڵییان ئەدا ئەوە بسەلمێنن کە ئەم زەلامە رەشانە نرخو زیرەکیو مرۆڤایەتییان لە پیاوە سپییەکاندا کەمترە ، بۆیە بۆ هیچ جۆرە ئیشوکارێك دەست نادەن تەنیا بۆ نۆکەریو خەڵق بە پێکەنین هێنانەوەو حەزکردن لە چەپۆك نەبێ ، یان بۆئەوەی کە وەك درندەیەکی چەقۆ بەدەستو سرۆشت تیژو توند پیشان بدرێن . .

ئەوەی سەیریشە کە فیلمەکانی ئەو قۆناغە ، واتە قۆناغی سینەمای بێدەنگ ، هەرچەندە بۆ نواندنی هەندێ لە رۆڵەکانیدا پەنای بۆ پیاوە رەشەکان ئەبردەوە بەڵام نوێنەرەکان تەنیا لە پیاوە سپییەکان بوونو بۆ ئەم مەبەستەش روویان بە رەنگێکی رەش بۆیاغ ئەکردو هەوڵێکی زۆریان ئەدا بۆئەوەی دەموچاویان بە رەنگێکی سپیی یەکجار تیژ پیشان بدەن بە مەبەستی شێواندنو گاڵتەجارییەوە .

لە ساڵی (١٩١٥)دا یەکەمین فیلم پێشکەشکرا کە بە چاوێکی پڕ رێزەوە بو/ زنجییەکان ئەروانیو بە چوارچێوەیەکی مرۆڤایەتییانەی راستەقینەوە پێشکەشی ئەکردن . . ئەم فیلمە بەناوی (لەدایكبوونی نەتەوەیەك) بووە (دیڤید جریفیت)ی مەزن دەریهێنابوو ، ئەو فیلمە دەربارەی شەرە ناخۆییەکەی ئەمریکا ئەدوا . . فیلمەکە بێدەنگ بوو ، بەڵام لە کاتی خۆیدا وەك کارێکی هونەری زۆر بەرز ناسرا وباشترین بەڵگەش بۆ سینەما بوو لە مەسەلەی دەربریندا ، واتەئەوەی سەلماند کە سینەما ئەتوانێ دەربارەی بابەتەوە زۆر شت بە خەڵق بگەیێنێ . . فیلمەکە هەتا رۆژی ئەمرۆ لەلایەن هونەرەوە نرخێکی زۆری هەیەو وەك سەرەتایەکی راستەقینەی جیهانی بۆ دامەزراندنی سینەمای ئەمریکایی دائەنرێ . .

سینەما بەهۆی گۆرانی بێژێکی زنجییەوە دەنگی هەڵبڕی :-

وا رێکەوت کە یەکەمین فیلمی قسەکەر لە مێژووی سینەمادا فیلمێکی ئەمریکایی بەناوی (جاز بێژ) بێ . . ئەو فیلمە دەربارەی گۆرانی بێژێکی زنجی ئەدوا کە بە مەستی گەیشتن بە بەناوبانگیو نەمری بوو . . ئەم زنجییە گۆرانی بێژە (ئال جۆنس) بووکە بە بۆیاغێکی رەش لەرووی خۆیدا بووو دەم وچاوی بە رەنگێکی سپی دەرخستبوو . .

رۆژی (٢٣)ی ئۆکتۆبەری ساڵی (١٩٢٧)دا بە رۆژی لەدایكبوونی سینەمای قسەکەر دائەنرێو بەتایبەتی بەهۆی پێشکەشکردنی ئەم فیلمەوە . . بەڵام ئەوەی شایانی باسە ئەمەیە کە ئەم فیلمە تەنیا قسەکەرەو بەس . . .

ئەم نوێنەرە سپییە ، واتە ئال جۆنس ، بەهۆی ئەم رۆڵەیەوە زۆر بەناوبانگیی وەرگرت . . دانەری کتێبی (رەشەکان لە سینەما) دا دەربارەی ئەم ئەکتەرەو چۆنیەتی بۆیاغ بەکارهێنانی ئەڵێ : (لە فیلمە بێدەنگەکاندا زەلامە سپییەکان بە رووپۆشو جموجۆڵە ساکارەکانیانەوە لایان وابوو وەك زنجییەکانیان لێ هاتوەتەوە . بەڵام بە رێگەیەکی نارێکەوە ئەمەیان ئەکرد . . بەڵام (ئال جۆنس) هیچ جۆرە گرنگییەکی بە لاسایی کردنەوەی زنجییەکان نەدابووو تەنانەت بۆیاغە رەشەکەی دەموچاویشی بۆ مەبەستێکی دراماتیکی تایبەت بەکارهێنابوو . . ئەوەی لە فیلمەکەدا دیارە ئەکتەرەش وەك شتێکی سەیرو عاجباتی لێ هاتبوو نەك وەك زنجییەکی شێواو . .

یەکەم فیلمی راستەقینە دەربارەی زنجی یەکان :-

پاش پەیدابوونی فیلمی قسەکەر بە دوو ساڵ . . واتە لە ساڵی (١٩٢٩)دا فیلمی (هالیلویا) ی دەرهێنەری ئەمریکایی (کینج فیدۆر) هاتەکایەوە . . ئەم فیلمە بە فیلمی ژمارە یەك ناوبرا ، واتە چاکترین‌و بەرزترین فیلم دەربارەی زنجی یەکان لە سینەمای قسەکەردا . .

بە پەیدابوونی ئەم فیلمە قۆناغی دووەمی فیلمی (لەدایك بوونی نەتەوەیەك) دەست نیشان کرایەوە ، چونکە تەکنولۆجیای سینەماسازی بە دادپەروەری روانین بۆ مەسەلەی زنجی یەکان لە کۆمەڵی ئەمریکادا تێکەڵ کرایەوە . .

چیرۆکی ئەم فیلمە لە کشتێکی لوکە لە ئەمریکای خواروودا روودەدات . . هەروەها بەشێوەیەکی زۆر ورد تیشك ئەخاتە سەر بوونی زنجی یەکان‌و شێوەی ئیش‌وکاریان‌و بەردەوامی بەجەرگی یان لە باردۆخێکی پڕ لە گۆرانی فۆلکلۆری‌و سەماو نوێژدا . .

رەخنەگرەکان گرنگی یەکی زۆریان بەم فیلمە داو بەتایبەتی ئارەزوە دڵسوزەکەی داهێنەرەکە لە پێشکەش کردنی ئەو کەسایەتی یە مرۆڤایەتی یانە کە پڕ هەستن . .

ئەم فیلمە بەوە مایەوە زنجی یەکان بە شێوەیەکی راستەقینەو بەشەرەف پێشکەش بکات ، هەتا شەڕی دووەمی جیهانی کۆتایی پێ هاتەوە . . هەتا ئەو کاتەی کە سینەمای ئەمریکی بۆ بیروزو روانینی پیاوە سپی یەکان گەڕایەوە لە پێشکەش کردنی رەشەکان لە چوارچیوەیەکی گاڵتەجاری یانەو کەسانێك وەك نۆکەری لاسایی یان وەك دەم هەراشێ کە هەمیشە بەر چەپۆك

ئەكەوێ . .

ئەو ئەستێرەیەی كە ئەستێرەكانی سینەما قووتیان دایەوە :-

له كتێبێكدا كه له سەرەتای حەفتاكاندا له ئەمریكا دەرچووە بە ناوی (سی سالّ له خیانەتدا) . . دانەرەكەی (ئیریك بنتلی) چەند بەشێك دەربارەی ئەو زنجییانەی كە خیانەتیان له مەسەلەكەیاندا كردوە تەرخانكردووە لەوانە ئەكتەری ناسراو (بۆلّ رۆبسۆن) ، ئەوەی باشترین هەلی لەبەردەما بوو بۆ بەرگریكردن له مافی رەشەكانو بەتایبەتی ئەكتەری هاورێیەكانی ئەوانەی لەگەلّ دامو دەزگاكانی ئەمریكا چ له سینەما یان شانۆ یان له تۆماركردنی گۆرانیدا هاوكارییان كردوە ، بەلاّم ئەم ئەكتەرە هونەرمەندە هیچی نەكردو لەلایەن هەلّویستیشەوە سەرلێشێواو بوو ، له لایەكدا رەخنەی توندی له هۆلّیود ئەگرت دەربارەی شێوەی مامەلّەكردنی لەگەلّ رەشەكانداو له لایەكی تریشەوە لەو فیلمانەدا بەشداریئەكرد كە دژ بە رەشەكان بوون و وەك بەشداریكردنی له فیلمی (لی قەراخی رووبارێك)- ١٩٣٥- ، لەم فیلمەدا رۆلّی ئەمریكایەكی خائینی بینی ، بەلّگەشی بۆ بەرگری لەخۆكردن ئەوەبوو كە ووتی :- لەپێش دەستپێكردن بە وێنەگرتنی فیلمەكەدا چیرۆكەكەیان وا بۆ من گێرایەوە كە ئەمە رێكەوتێكی زۆر چاكە بۆ دەرخستنی رۆشنبیریو بەهرەی پیاوە ئەفریقییەكان ، واتە ئەكتەرەكە لەم فیلمەدا بە هەلّە چووبوو . . پاشئەوەی بەشداری لەم فیلمەدا كرد ، دەعوەتیانكرد بۆ تەماشاكردنی ، پاشان ئەوەی بۆ روونبووەوە كە بەشداری له شتێك ئەكات تەبریكی ئیمپراتۆرییەتو ئیمپریالیزمی ئینگلیزی ئەكات ، واتە بەشداری له شتێكدا ئەكات كه خۆی دژیەتی . . بەلاّم سەرەرای ئەوەش نەیتوانی هێرش بباتە سەر فیلمەكە . .

بەلّكو پاشئەوە له سێ فیلمی ئینگلیزی تری هەمان بابەتدا بەشداریكرد ، ئەو سێ فیلمانە كه داگیركردنو تالاّنكردنو خوێنرشتنی رەشەكان بە شتێكی رەوا ئەزانن (گۆرانی ئازادی - ١٩٣٧)و (لە رەشەكان - ١٩٣٨) و (خەزنەكانی سلیمان - ١٩٣٨) .

هەرچەندە كە (بۆلّ رۆبسۆن) ئەكتەرێكی خۆشەویستو دەنگ خۆشو خاوەن كەسایەتییەكی زیندووبوو ، بەلاّم زۆر جێی داخە كه نەیتوانی خۆی بپارێزێ یان هاورێیە رەشەكانی بپارێزێ . . واتە (پاشاكانی سینەما سازی له ئەمریكادا قووتیان دایەوە) . .

رەشو سپی وەك یەك :-

پاش قۆناغی حەفتاكان ، ئەو فیلمانەی كه دەربارەی رەگەزپەرەستی ئەدوان وەدەركەوتن . . زۆر جاریش چیرۆكەكە دەربارەی مرۆڤێكی رەش ئەدوا كه بەرامبەر بە زولّمو زۆری پیاوە سپییەكاندا بەرگری له بوونی خۆی ئەكرد . .

یاریكارتێكردنو هێز بەكارهێنان وەك پیاوەكانی سینەما ئەیانەویست له هەمان كاتدا بەووردی حیساب كرابوو بە شێوەیەك كە نابێ ئەوەندە بە رەشەكان بدرێت زیاتر لەوەی سپییەكان ئەیانەوێ .

لەم قۆناغەدا ئەتوانین دو فیلم دیاریبكەینو تۆزێ گرنگییان بدەینێ :

فیلمی یەكەم (شتێك له نرخ)ی دەرهێنەر (ریتشارد بروكس ٥ - ١٩٥٧) ئەوەی رەنگدانەوەیەكە بۆ (كینیا) لەژێر داگیركردنی ئینگلیزیداو تیادا كەسایەتی زنجی وەك ئەوەی بەدوای واقیعە كۆمەلاّیەتیەكەیو زاتەكەیدا بگەرێت پێشكەش ئەكات .

فیلمی دووەم هی (ستانلی كرامەر)ی دەرهێنەرە كه له سالّی (١٩٥٨)دا بەناوی (زنجیرەكانم شكاند) دەركەوتووە ، ئەم فیلمە بەسەر كەسایەتی زنجی وەك پیاوێكی باش كه بەرگری له خۆی ئەكات بازئەداتو كەسایەتی زنجی وەك ئەوەی بروای بەخۆی هەبێ پێشكەشمان ئەكات ، ئەو زنجییەی كە زۆر تیژو توندە بەرامبەر ئەوەی بیەوێ كەرامەتی بشكێنێ ئەوەستێ . كەسایەتییەكی له دلّەوە زۆر نزیك لەبەر مرۆڤایەتیو حیكمەتەكەی . . ئەم كەسایەتییە بەرامبەر كەسایەتی پیاوی سپی ئەوەی سرۆشت تیژو دژ بە رەشەكانە . داهێنەرەكە ئەم دوو كەسایەتییە دژ بەیەكە له سنوورێكی ئاسنین دائەنێ . . هەردوكیان له زندان رایانكردووەو بەدوی ئازادیدا ئەگەرێنو ئەو پێوەندەیەی لەنیوانیانا هەیە تووشی كۆسپو تەگەرە ئەبێ تا ئەگاتە رادەیەكی هاوبەش له مرۆڤایەتیو لەیەكگەیشتندا .

ئەم دارشتنە دراماتیكییە زۆر بە دەگمەن لەناو فیلمە ئەمریكیەكاندا بەدی ئەكرێتو بەتایبەتی ئەوانەی رەشو سپی له هەلّویستا یەكئەبن .

ئەكتەری رەشی لێهاتوو (سیدنی بواتییە) قارەمانی هەردو فیلمەكەیە . . له فیلمی یەكەمدا بەرامبەربە (روك هدسون)و له دووەمیشدا بەرامبەر بە (تۆنی كێرتس) .

بەناوبانگترین ئەكتەری رەش :

(سیدنی بواتییە) بە بەناوبانكترین ئەكتەری رەش دائەنرێ . . چۆنكە بە

ژمارەیەکی زۆر لە فیلمەکاندا ناوی بەستراوەتەوەو دوو نی بە گرنگەکانیشان بێ لە قۆناغی شەستەکانو سەرەتای هەفتاکاندا . .

فیلمەکەی (سیدنی بواتیه) – لە گڕی شەودا – کە لە ساڵی ١٩٦٧ دا پیشان‌دراوە بە بەرزترین فیلمی قۆناغی شەستەکان لە سینەمای رەشەکاندا ئەژمێررێت . . لەم فیلمەدا چاومان بە کەسایەتی زنجی‌یەك ئەکەوێت کە پۆلیسێکی هوشیارو شارەزایەو لە پێشەکەی‌دا مێشکی خۆی بەکار ئەهێنێ بە پێچەوانەی کەسایەتی سەرۆکی پۆلیسەکان (رۆد شتایجر) ئەم رۆڵەی بینیەوە) کە بە هێزی بازووی بیرئەکاتەوە .

پێش دەرکەوتنی ئەم فیلمە ، (سیدنی بواتیه) سەرکەوتنێکی گەورەی لە فیلمی (بۆ ماموستاکەم لەگەڵ خۆشەویستی‌ما) ساڵی (١٩٦٦) دا بۆ خۆی پەیداکردبوو . . فیلمەکە (جیمس کلافیل) دەری‌هێنابوو ، . . ئەم فیلمە باسی چیرۆکی ماموستایەکی زنجی ئەکات ، ماموستایەکی رەش لەناو قوتابخانەیەکدا رووبەرووی ئەو قوتابیانە ئەبێ کە بە چاوێکی تایبەتی‌یەوە بۆ رەنگەکەی ئەروانن .

لە هەمان ساڵ‌دا ، واتە لە ساڵی (١٩٦٦)دا ، (ستانلی کرامەر) دەرهێنەری فیلمی (زنجیرەکانم شکاند) گەڕایەوە بۆئەوەی فیلمێکی تر دەربارەی زنجی‌یەکانو جیاوازی رەگەز دەربهێنێ . . لەم فیلمەش‌دا (سیدنی بواتیه) رۆڵی پاڵەوانی بینی ، ماموستایەکی زانکۆ ئافرەتێکی لە سپی‌یەکانی خۆش‌ئەوێ ، باوکی کچەکە خاوەن رۆژنامەیەك دەبێو بە بەردەوامی لەبابەت رەش‌و سپی ئەنووسی‌و هەمیشە داوای ئەوە ئەکات کە ئەبێ لەنێوان رەش‌و سپی‌دا هیچ جۆرە جیاوازی‌یەك نەبێ . . بەڵام لێرەدا ئەم

پیاوه تووشی گیروگرفت دەبیٚ ، پیاویٚکی ڕەش داوای هیٚنانی کچەکەی ئەکات . . هەڵئەچیٚو ئاگای لەخۆی نامیٚنیٚو بە هەموو هیٚزیٚکەوه هەوڵ ئەدا ئەم شتە نەبیٚ (سبنسەر تراسی ڕۆڵی پاڵەوانی تیایا بینیٖیەوه) . . واتە قسە ئاسانەو کردەوه زۆر گرانە . . گرانتریش ئەوەیە کە پیاوی سپی بتوانیٚ لەو گریٚیە ڕزگار ڕیٚبیٚو پیاوی ڕەشی بە کەمتر نەبینیٚ . .

ئەم فیلمە (بزانە کیٚ بۆ خواردن دیٚت) بوو کە سیٚ پاداشتی ئۆسکاری لە ساڵی ١٩٦٧ بەجاریٚ وەرگرت ، چونکە باشترین فیلمو باشترین سیناریۆ بوو . .

باشترین کچە ئەکتەریش (کاترین هیبورن) بوو کە ڕۆڵی دایکی نواندبوو لە تیٚکەڵاوبوونیٚکی سەیردا لە ڕقو سەرشیٚواویو ڕازیبوون بە واقیع دا . . لە یەکیٚك لە پەردەکانی ئەم فیلمەدا بە میٚردەکەی ئەڵیٚ بە شیٚوەیەکی تیٚکەڵ بە داخو گاڵتەوه : (کچەکەمان وەك چۆن پەروەردەمان کرد هەر واش جوڵایەوه . . ئیٚمە هەمیشە وڵامی پرسیارەکانیمان ئەدایەوه ، زۆر جاریش پیٚمان وتووه : نابیٚ بە هیچ شیٚوەیەك بە ڕوانینیٚکی جیاواز بۆ زنجییەکان بڕوانین . . . هیچ جیاوازییەك لەنیٚوان ڕەشو سپیو زەردو سووردا نییە . . ئیٚمە ئەوەمان پیٚ وتو ئەویش بڕوای بەوه کردو بەپیٚی ئەمەش مامەڵەی لەگەڵ ژیانکرد . . ئەوەی دیارە ئەبوایە پیٚمان بوتیبا - بەڵام ئەبیٚ زۆر وریا بی لەوەی جەز لە پیاویٚکی ڕەش بکەیت ! !»

ساڵەکانی گەشەپیٚدان :

گەر بیٚتو قۆناغی شەستەکان سەبارەت بە سینەمای ڕەشەکان بە ساڵەکانی پەرەسەندنو بەرهەمدار دابنەین ، ئەبیٚ قۆناغی حەفتاکان بە (ساڵەکانی گەشەپیٚدان) بژمیٚرین ، چۆنکە پیاوەکانی سینەماسازی وایان لیٚ هاتەوه بتوانیٚن ڕەشەکان بە ویٚنەیەکی چاکترو بیٚ ترسو لەرز پیٚشکەش بکەن ، بەڵکو ئەو پیاوانە ئەوەندە هەوڵیان دا لە ڕەشەکان نزیكببنەوه تا ڕادەیەك سۆپەرمانی ڕەشو جیمس بۆندی ڕەش پیٚشکەشبکەنو تا وایان لیٚهات بیر لە ویٚنەی یەکەم سەرۆکی ڕەش بۆ ولاٚتەیەکگرتووە کانی ئەمریکا بکەنەوەوژ هولیود دانی ڕەشەکان نا وەك دەرهیٚنەرو (سیدنی بواتییە) یەکەم فیلمی لە ساڵی (١٩٧٢) دا دەرهیٚنا . . هەندیٚ ئەکتەری ڕەشی نۆی دەرکەوتنو گەیشتنە پلەی بەناوبانگیو ناوەکان ڕۆژ بە ڕۆژ زۆرتر ئەبوونو بیرورا یەکانیش هەروەها . .

ئەم گەشانەوە ئەنجامیٚکی سرۆشتی بۆ تیٚکۆشانی ڕەشەکان لە سینەما و هونەر بەگشتی بوو . . بەڵام تۆ بڵیٚی گری پیاوی سپی بەرامبەر بە ڕەشەکان دوایی پیٚی سپی بەرامبەر بە ڕەشەکان دوایی پیٚی هاتوەتەوه ؟ !

من لەو براوایەدا نیم . .